

wilhelm Hauff
BaSme

WILHELM HAUFF (1802–1827) este unul dintre cei mai populari autori germani din toate timpurile. Culegerile lui de basme au fost traduse în toată lumea, s-au bucurat de nenumărate ediții și au încântat generații la rând. Pasiunea lui pentru cărți și mai ales pentru povești a început încă de la vârsta de șapte ani, când a descoperit în biblioteca bunicului matern volume de legende populare, romane cavalierești, romane istorice și multe altele. Hauff și-a desăvârșit educația la Universitatea din Tübingen, unde a studiat filozofia și teologia. După terminarea studiilor, a devenit profesorul particular al copiilor ministrului de război din Württemberg (pe atunci un teritoriu german independent, astăzi parte a landului federal german Baden-Württemberg) și pentru ei a început să scrie basme, pe care le-a publicat apoi în *Almanahul poveștilor din anul 1826*. Multe dintre poveștile lui Hauff aveau o temă orientală (*Muc cel mic*, *Povestea Califului Barzâ*, *Povestea vasului nălucă*), altele erau situate în spațiul german (*Hanul din Spessart*, *Inimă rece*). Încă de la prima publicare, acum aproape două sute de ani, basmele lui Wilhelm Hauff au avut și continuă să aibă un enorm succes și la cei mici, și la cei mari.

LIVIA RUSZ, născută în 1930, în Cluj-Napoca, într-o familie cu origini române și maghiare, este grafician, pictor, desenator de BD și membră cu drepturi depline a elitei ilustratorilor contemporani de cărți pentru copii. De peste șaiszeci de ani lucrările sale au încântat publicul de toate vârstele prin originalitatea, dinamismul și umorul lor. Livia Rusz este cunoscută atât ca o entuziastă promotoare a benzilor desenate și a revistelor de gen, cât și pentru minunatele desene la volumele *O poveste cu un hobbit* de J.R.R. Tolkien, *Aventurile lui Mac și Cocofi* de Lucia Olteanu, *Cipi, acest pitic uriaș* de Fodor Sándor, publicată în mai multe limbi, *Povești. Povestiri. Amintiri* de Ion Creangă, *Peter Pan și Wendy* de J.M. Barrie, *Cântărețul vrăjitor* de Robert Browning și, bineînțeles, *Basme* de Wilhelm Hauff, a cărei primă ediție sub semnătura sa a văzut lumina tiparului în 1969. În 1987, în urma presiunilor regimului comunist, Livia Rusz a părăsit România. Astăzi ilustratoarea trăiește în Ungaria, la Budapesta.

Wilhelm Hauff

Ilustrații de
Livia Rusz

În românește de
Irina Vlad

Editura Humanitas a făcut toate demersurile pentru identificarea moștenitorilor traducătorilor acestui volum și se pune la dispoziția eventualilor deținători ai drepturilor de autor.

Coperta: Angela Rotaru
Ilustrațiile de pe copertă: Livia Ruzs
Corector: Cristian Negoită
DTP: Radu Dobreci, Dan Dulgheru

Tipărit la Radin Print,
prin reprezentantul său exclusiv pentru România,
4 Colours, www.4colours.ro

© HUMANITAS, 2018, pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Wilhelm Hauff
Basme / Wilhelm Hauff; în românește de Irina Vlad;
il. de Livia Ruzs – București: Humanitas, 2018
ISBN 978-973-50-6224-8
I. Vlad, Irina (trad.)
II. Ruzs, Livia (il.)
821.112.2

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021.311.23.30

CARAVANA

Odată, o caravană mare străbătea pustiul. Pe întinderile nefârșite de nisip, străjuite doar de bolta necuprinsă a cerului, se auzeau, de undeva de departe, tălângile cămilelor și zurgălăii de argint ai cailor. Un nor gros de praf se învoldura înaintea caravanei, vestindu-i apropierea; când și când, o adiere împrăștia norul și pe sub învolburările lui îți luau ochii armele sclipitoare și veșmintele ce străluceau.

Așa se ivi caravana în fața privirii călărețului ce se apropia de ea. Necunoscutul călărea pe un mândru cal arab, cu cioltar din piele de tigru și căpăstrul stacojiu, împodobit cu clopoței de argint; pe capul bidiviului flutura un frumos surguci din pene. Îmbrăcămintea arătosului călăreț era tot atât de mândră ca și calul său. Pe cap avea turban alb, falnic, cusut cu fir de aur, pe trup – ilic și șalvari roșii ca para focului, iar la șold îi atârna un iatagan cu plasele măiestrit făurite.

Turbanul tras adânc pe frunte, căutătura ochilor negri, care aruncau fulgere de sub sprâncenele stufoase, și barba lungă ce flutura pe sub nasul coroiat îi dădeau o înfățișare cutezătoare, aprigă.

La cincizeci de pași de pâlcul călăreților ce deschideau drum caravanei, el dădu pîteni calului și în câteva clipe ajunse în dreptul acestora. Un călăreț singuratic, cutreierînd pustiul, părea ceva cu totul neobișnuit, așa încât caraulele caravanei, temându-se de un atac, întinseră sulițele. Văzându-se întâmpinat cu vrăjmășie, călărețul strigă:

— Ce vreți? Credeți oare că un singur om e în stare să lovească o caravană?

Rușinate, caraulele își lăsară sulițele în jos; căpetenia lor se apropie de străin, să-i afle vrerea.

— Cine e stăpânul caravanei? întrebă călărețul.

— Ea nu are un singur stăpân, răspunse cel întrebat. Mai mulți neguțători au pornit de la Mecca spre țara lor, iar noi îi călăuzim prin pustiu și-i păzim de ticăloșii de tot soiul care ar putea să le tulbure călătoria.

— Duceți-mă, dară, la neguțători, ceru străinul.

— Nu e cu putință acum, răspunse căpetenia caravanei. Noi trebuie să mergem fără oprire, iar neguțătorii vin în urmă cu cel puțin un pătrar de ceas; dar, dacă vrei să ne însoțești până la popasul de amiază, fie-ți voia împlinită!

Străinul nu răspunse nimic; luă ciubucul lung pe care îl ducea legat de oblânc și începu să pufăie. Călărea lângă căpetenia caravanei și trăgea adânc din ciubuc. Căpetenia caraulelor se frământa, întrebându-se cine o fi străinul; nu cuteza să-l întrebe de-a dreptul cum îl cheamă și, oricât de iscusit se străduia să lege vorba – „Fumezi un tutun bun“ sau „Frumos pășește calul dumitale“, primea același răspuns sec: „Da, da!“

În sfârșit ajunseră la un loc potrivit pentru popasul de amiază. Căpetenia caravanei își așeză oamenii de pază și se opri împreună cu necunoscutul, așteptând să se apropie caravana. Treizeci de cămile, cu încărcături grele, cu călăuze înarmate, trecură pe lângă ei. În urma lor veneau călare, pe niște cai de toată frumusețea, cei cinci neguțători, stăpânii caravanei. Mai toți erau bărbați înaintați în vârstă, cu înfățișare cumpănită, așezată; numai unul singur părea mult mai tânăr decât ceilalți, mult mai vesel și mai vioi. Caravana se încheia cu un mare număr de cămile și de cai de povară.

Înălțară corturile, iar cămilele și caii îi prioniră în jurul acestora. În mijloc se afla un cort mare de mătase albastră, către care căpetenia caravelor îl însoți pe străin. Când dădură la o parte perdeaua de la intrarea cortului, văzură pe cei cinci neguțatori stând pe perne cusute cu fir de aur; arapi forfoteau încolo și înapoi, aducând mâncăruri și băuturi.

— Ne-ai adus un musafir? întrebă neguțatorul cel tânăr.

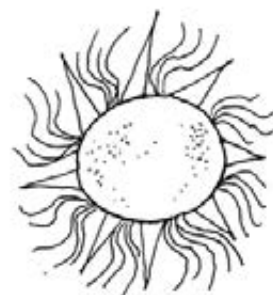
Dar, mai înainte ca cel întrebat să apuce să răspundă, străinul grăi:

— Mă numesc Selim Baruch și sunt din Bagdad; în drum spre Mecca am fost prins de niște tâlhari și acum trei zile am izbutit să fug pe ascuns. Marele Profet mi-a ajutat să aud din depărtare tălăngile caravanei voastre. Așa am ajuns aici. Îngăduiți să merg cu voi; n-am să fiu nevrednic de ocrotirea voastră și, odată ajuns la Bagdad, am să vă răsplătesc cu prisosință bunătatea, căci sunt nepotul marelui vizir.

Drept răspuns, vorbi cel mai vârstnic dintre neguțatori:

— Selim Baruch, zise el, fii bine-venit la umbra noastră. Bucuroși te ajutăm, dar, înainte de toate, așază-te ca să mănânci și să bei cu noi!

Selim Baruch se așeză lângă neguțatori, mănăcă și bău cu ei. După-masă, robii strânseseră vasele și aduseră narghilele și șerbet

turcesc. Neguțatorii rămaseră multă vreme tăcuți, scoțând nori albăstrii de fum și privindu-i cum se încolăcesc, se destramă și apoi, încet-încet, se fac nevăzuți. În cele din urmă, tăcerea fu curmată de tânărul neguțător:

— De trei zile, zise el, tot mergem călare sau facem popas și mâncăm, fără să avem parte de vreo distracție! M-a cuprins o plictiseală de moarte. Mie îmi place ca după masă să privesc dănțuitorii sau să ascult cântece. Nu vă dă prin cap, prieteni, cum ne-am putea veseli și noi?

Cei patru neguțatori mai vârstnici pufăiau mai departe în tăcere și păreau să cugete adânc; străinul însă răspunse:

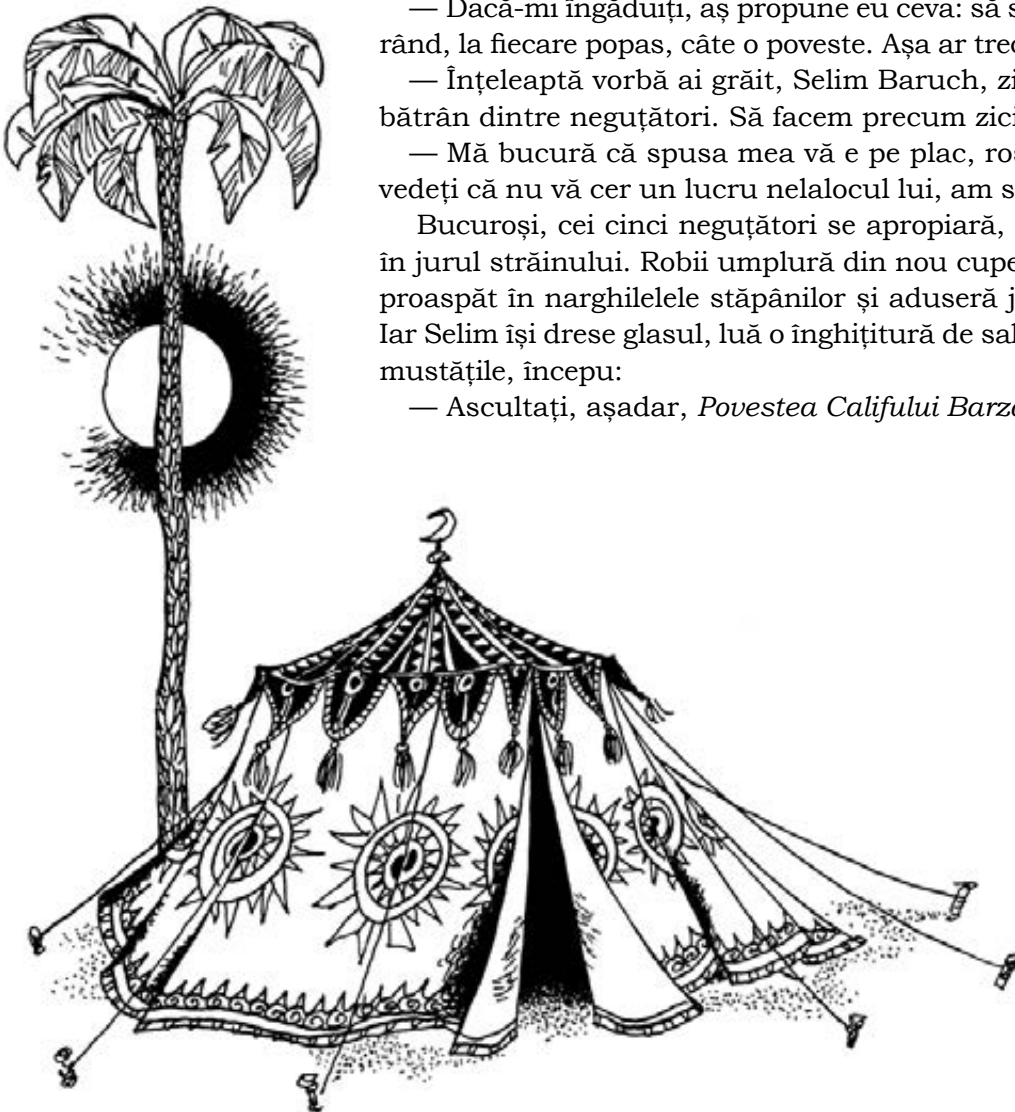
— Dacă-mi îngăduiți, aș propune eu ceva: să spunem cu toții, pe rând, la fiecare popas, câte o poveste. Așa ar trece timpul mai ușor.

— Înțeleaptă vorbă ai grăit, Selim Baruch, zise Ahmet, cel mai bătrân dintre neguțatori. Să facem precum zici!

— Mă bucură că spusa mea vă e pe plac, rosti Selim, și, ca să vedeți că nu vă cer un lucru nelalocul lui, am să fac eu începutul.

Bucuroși, cei cinci neguțatori se apropiară, așezându-se roată în jurul străinului. Robii umplură din nou cupele, îndesară tutun proaspăt în narghilelele stăpânilor și aduseră jar ca să-l aprindă. Iar Selim își dresе glasul, luă o înghițitură de salep și, netezindu-și mustățile, începu:

— Ascultați, așadar, *Povestea Califului Barzâ!*

POVESTEA CALIFULUI BARZĂ

I

Într-o frumoasă după-amiază, califul Rașid din Bagdad ședea în tihnă, cu picioarele încrucișate pe divan; dormise puțin, căci era o zi caldă, și acum, după somn, se simțea foarte voios. Trăgea câte un fum din narghileaua din lemn de trandafir, sorbea înghițitură cu înghițitură din cafeaua pe care i-o turna un rob; își mângâia de fiecare dată, mulțumit, barba – semn că-i plăcea cafeaua. Într-un cuvânt, pe fața lui se citea că se simte bine. Acesta era ceasul cel mai prielnic să stai de vorbă cu califul, ceasul în care era tare blând și binevoitor. Din pricina asta, marele vizir Mansor îl vizita în fiecare zi tocmai la acel ceas. Și în după-amiaza aceasta se înfățișă ca de obicei, gânditor, însă cu mult mai gânditor decât în alte rânduri. Califul scoase pentru o clipă narghileaua din gură și întrebă:

— De ce ai o față atât de îngândurată, o, marele meu vizir?

Vizirul își încrucișă brațele pe piept, se plecă în fața stăpânului său și răspunse:

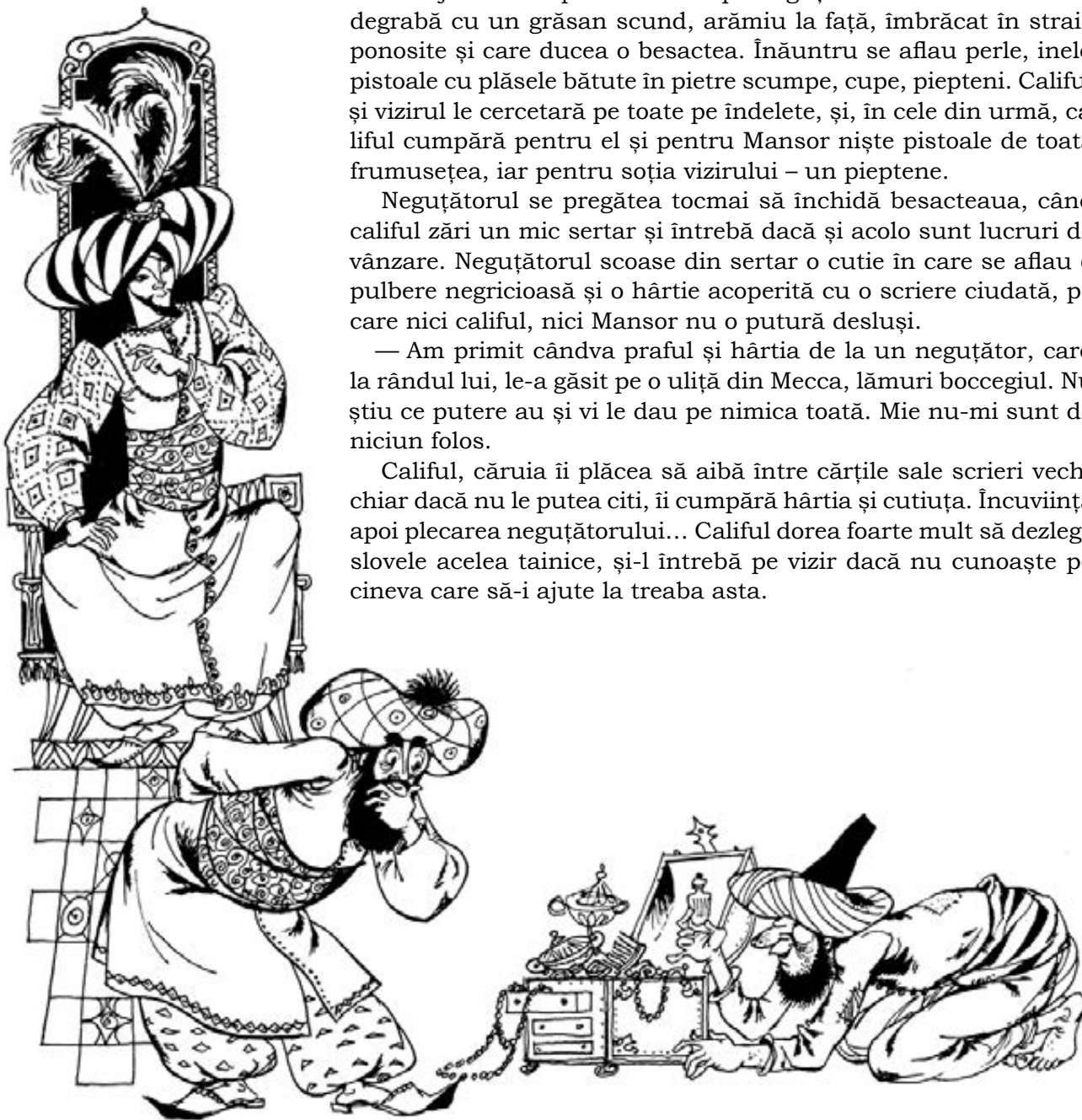
— Stăpâne, nu știu dacă am o față îngândurată, dar jos, la porțile palatului, se află un boccegiu care are de vânzare lucruri atât de frumoase, încât tare îmi pare rău că n-am mai mulți bani.

Califul, care de mult voia să-i facă o bucurie marelui său vizir, trimise jos un arap să-l cheme pe neguțător. Robul se întoarse degrabă cu un grăsan scund, arămiu la față, îmbrăcat în straie ponosite și care ducea o besactea. Înăuntru se aflau perle, inele, pistoale cu plăsele bătute în pietre scumpe, cupe, piepteni. Califul și vizirul le cercetară pe toate pe îndelete, și, în cele din urmă, califul cumpără pentru el și pentru Mansor niște pistoale de toată frumusețea, iar pentru soția vizirului – un pieptene.

Neguțătorul se pregătea tocmai să închidă besacteaua, când califul zări un mic sertar și întrebă dacă și acolo sunt lucruri de vânzare. Neguțătorul scoase din sertar o cutie în care se aflau o pulbere negricioasă și o hârtie acoperită cu o scriere ciudată, pe care nici califul, nici Mansor nu o putură desluși.

— Am primit cândva praful și hârtia de la un neguțător, care, la rândul lui, le-a găsit pe o uliță din Mecca, lămurii boccegiul. Nu știu ce putere au și vi le dau pe nimica toată. Mie nu-mi sunt de niciun folos.

Califul, căruia îi plăcea să aibă între cărțile sale scrieri vechi, chiar dacă nu le putea citi, îi cumpără hârtia și cutiuța. Încuviință apoi plecarea neguțătorului... Califul dorea foarte mult să dezlege slovele acelea tainice, și-l întrebă pe vizir dacă nu cunoaște pe cineva care să-i ajute la treaba asta.

— Mărite doamne și stăpâne, spuse vizirul, lângă marea moschee locuiește un om cu numele de Selim cel învățat; el știe toate limbile. Dă poruncă să se înfățișeze degrabă: poate află el taina acestor slove.

Învățatul Selim fu adus de îndată.

— Selim, grăi califul, se spune că ai fi foarte învățat; iată scrierea aceasta; citește-o! De vei ști s-o dezlegi, te voi răsplăti cu straine noi, de sărbătoare, iar de nu, vei primi douăsprezece palme și douăzeci și cinci de lovituri la tălpi, căci atunci în zadar ți s-ar mai spune „Selim cel învățat“.

Selim făcu o temenea și răspunse:

— Facă-se voia ta, stăpâne!

Privi îndelung scrisul și deodată strigă:

— De nu e limba latinească, stăpâne, să mă spânzuri!

— Spune ce scrie, dacă e latinească! porunci califul.

Selim începu să tălmăcească:

— „Omule, tu, care vei găsi aceasta, slăvește-l pe Allah pentru bunătatea sa. Cine va trage pe nas din pulberea asta și va rosti în același timp cuvântul *Mutabor*, acela se va putea preschimba în orice jivină și va înțelege graiul dobitoacelor. De va voi să-și capete iară înfățișarea omenească, să se plece de trei ori către răsărit și să rostească același cuvânt. Dar ferește-te să râzi în timpul cât ai înfățișarea de lighioană, căci vorba fermecată piere de îndată din mintea ta și rămâi cu chip de jivină.“

Selim cel învățat isprăvi de citit. Califul se arătă nespus de mulțumit și-l puse pe învățat să facă jurământ că nu va dezvălui nimănui taina aceasta: îi dăruie apoi straine frumoase și-l lăsă să plece, după care grăi către marele său vizir:

— Am făcut un târg bun, Mansor. Cât mă bucur că voi putea lua chip de jivină! Măine-dimineață să vii la mine. Mergem împreună pe câmp, tragem pe nas din cutiuță și vom putea să ascultăm tot ce se vorbește în văzduh, în apă, în pădure și pe câmp.

II

A doua zi dimineață, după ce califul luă o gustare și se îmbracă, marele vizir se înfățișă, după cum i se poruncise, ca să-l ia la plimbare. Califul vâri la cingătoare cutiuța cu pulberea fermecată, spuse curtenilor să rămână în urmă și porni înainte, însoțit numai de marele vizir. Colindară prin întinsele grădini ale califului, dar în zadar căutară niscaiva vietăți ca să poată încerca praful vrăjit. În cele din urmă, vizirul fu de părere să meargă mai departe, înspre iaz, unde văzuse adeseori tot felul de viețuitoare, mai ales berze, care se plimbau întotdeauna pe acolo, pășind grav și clămpănind din cioc.

Califul urmă sfatul vizirului său și se îndreptă cu el spre iaz. Când ajunseră acolo, văzură o barză ce pășea îngândurată încoace și încolo, căutând broaște și clămpănind din cioc. Undeva, departe, în văzduh, plutea o altă barză, venind tot într-acolo.

— Pun rămășag pe barba mea, mărite stăpâne, zise marele vizir, că năltăroagele astea două își vor spune acum lucruri vrednice de auzit. Ce-ar fi să ne prefacem în berze?

— Bine ai grăit, răspunse califul. Dar, întâi și întâi, să ne amintim cum trebuie să facem ca să luăm din nou înfățișare omenească. Așadar, dacă ne închinăm de trei ori către răsărit și rostim cuvântul *Mutabor*, eu voi lua din nou chip de calif, și tu, de vizir. Dar pentru nimic în lume nu trebuie să rădem, căci atunci suntem pierduți!

În timp ce califul vorbea astfel, cea de-a doua barză se roti încet deasupra capetelor lor și se lăsă ușor pe pământ. Califul scoase repede cutiuța de la brâu, trase praf pe nas, îi dădu și marelui vizir și strigară amândoi într-un glas: „*Mutabor!*“

Deodată, ca prin farmec, picioarele li se subțiară, se făcură lungi și roșii, frumoșii iminei galbeni ai califului și ai însoțitorului său se preschimbară în labe urâte de barză, brațele se prefăcură în aripi, gâtul se înălță dintre umeri și se lungi cu un cot, bărbile se făcură nevăzute, iar trupul li se acoperi cu pene albe.

— Ai un plisc frumos, vizire, spuse califul, mirându-se îndelung. Pe barba Profetului, așa ceva n-am mai văzut în viața mea!

— Mulțumesc preasupus, răspunse marele vizir, făcând o plecăciune, dar, dacă-mi este îngăduit, aș spune că Înălțimea Voastră arătați ca barză aproape mai frumos decât în chip de calif. Dar, dacă Înălțimea Voastră dorește, să le ascultăm pe prietenele noastre de colo și să vedem dacă într-adevăr înțelegem graiul berzelor.

În timpul acesta, cea de-a doua barză se lăsă pe pământ, își curăță picioarele cu ciocul, își netezi penele și se îndreptă spre prima barză. Cele două berze noi-nouțe se apropiară grabnic și auziră, spre uimirea lor, următoarea convorbire:

— Bună dimineața, doamnă Picior-Lung, ați ieșit atât de devreme la câmp?

CUPRINS

CARAVANA	5
Povestea Califului Barzã	9
Povestea vasului nãlucã	25
Povestea mâinii tăiate	38
Cum a scãpat Fatmé	59
Muc cel mic	81
Povestea despre prințul cel neadevãrat	103
ȘEICUL DIN ALEXANDRIA ȘI ROBII LUI	129
Piticul Nas-Lung	139
Povestea lui Almansor	181
HANUL DIN SPESSART	199
Legenda guldenului cu cap de cerb	207
Inimã rece (partea întâi)	235
Povestea lui Said	273
Grota din Steenfol	321
Inimã rece (partea a doua)	355

